

Udskriftsdato: 7. januar 2026

VEJ nr 9738 af 28/06/2022 (Gældende)

Vejledning om anbringelse af dømte i institution m.v. uden for fængsel eller arresthus (§ 78-vejledningen)

Ministerium: Justitsministeriet

Journalnummer: Justitsmin.,
Direktoratet for Kriminalforsorgen, j.nr. 22-61-0104

Vejledning om anbringelse af dømte i institution m.v. uden for fængsel eller arresthus (§ 78-vejledningen)

Indledning

1. Reglerne om anbringelse af dømte i institution m.v. uden for fængsel eller arresthus findes i straffuldbyrdelseslovens § 78 samt i bekendtgørelse og cirkulære om anbringelse af dømte i institution m.v. uden for fængsel eller arresthus.

Sagens start

Kompetence

2. Afgørelse om anbringelse af dømte på fri fod træffes af det kriminalforsorgsområde, som skal tage stilling til, hvor straffen skal fuldbyrdes. Dette betyder, at det for unge under 18 år er det kriminalforsorgsområde, hvor den unge bor eller opholder sig, der skal tage stilling til anbringelse. Er den dømte allerede indsat til afsoning, træffes afgørelsen af det kriminalforsorgsområde, hvor den dømte er anbragt. Hvis en person 1) skal udvises af landet efter strafudståelsen, 2) ifølge politidirektøren har tilknytning til en rocker- eller bandegruppering m.v., 3) er dømt for terror eller anden kriminalitet omfattet af straffelovens kapitel 12 eller 13, 4) er dømt for politisk motiveret kriminalitet, 5) er indberettet af kriminalforsorgen til Rigspolitiet på grund af bekymring for radikaliserings eller ekstremisme, eller 6) er idømt forvaring eller fængsel på livstid, afgøres spørgsmålet dog af Direktoratet for Kriminalforsorgen efter indstilling fra kriminalforsorgsområdet. Vedrørende indsatte, der er dømt for "politisk motiveret kriminalitet" bemærkes, at kriminalforsorgsområdet ved modtagelse af en dom til fuldbyrdelse skal være opmærksom på, om der er anført forhold i dommen, som tyder på, at den pågældendes kriminalitet er politisk motiveret, uden at forholdet er omfattet af straffelovens kapitel 12 eller 13. Direktoratet for Kriminalforsorgen afgør tillige spørgsmålet, hvis politiet (statsadvokaten) og kriminalforsorgsområdet ikke er enige om, at anbringelse bør finde sted, eller hvis der er uenighed mellem en psykiatrisk afdeling eller hospital og et kriminalforsorgsområde om, hvorvidt anbringelse skal finde sted.

Hvis den dømte bor eller opholder sig i et andet kriminalforsorgsområde end det område, der efter stk. 1 skal træffe afgørelse om anbringelse, følger det af § 1, stk. 2, i bekendtgørelsen, at kriminalforsorgsområderne indbyrdes kan aftale, at det område, hvor den dømte bor eller opholder sig, behandler sagen og træffer afgørelse om anbringelse i institution m.v. uden for fængsel eller arresthus. Dette vil være relevant for afgørelser om anbringelse af dømte over 18 år, idet det i disse sager ikke altid er det kriminalforsorgsområde, hvor den dømte bor eller opholder sig, der skal tage stilling til, hvor straffen skal fuldbyrdes.

Afgivelse af indstilling

3. I sager, hvor afgørelse træffes af Direktoratet for Kriminalforsorgen, skal indstillingen udfærdiges på et særligt skema. Sagens bilag, herunder domsudskrift, skal vedlægges.

Der skal endvidere udfyldes et institutionsskema, hvis der foreslås anvendt en institution m.v., der ikke tidligere - eller ikke siden gennemførelse af væsentlige ændringer - har været anvendt til dette formål.

Samarbejde mellem de involverede myndigheder

4. Før sagen afgøres eller sendes til Direktoratet for Kriminalforsorgen, skal der træffes aftale med det ønskede anbringelsessted, hvis det er en institution uden for kriminalforsorgen. Det skal i den forbindelse aftales, hvilke vilkår der bør fastsættes for opholdet. Er anbringelsesstedet et udslusningsfængsel eller en

institution beliggende i et andet kriminalforsorgsområde, skal anbringelsen og vilkårene for anbringelsen forinden drøftes med det andet kriminalforsorgsområde.

Er anbringelsesstedet en psykiatrisk afdeling eller hospital, skal kriminalforsorgsområdet sammen med høringskrivelsen til hospitalet (afdelingen) sende grundskema, domsudskrifter, genpart af eventuelle mental- og personundersøgelser, lægeerklæring vedrørende den dømtes aktuelle psykiske tilstand samt oplysning om den dømtes indstilling til eventuel overførsel, jf. § 1, stk. 3, i cirkulæret. Endvidere skal det oplyses, om der foreligger særlig undvigelsesrisiko eller anden sikkerhedsrisiko. Det bemærkes, at overførsel forudsættes at ske med den dømtes samtykke, og at den dømte derfor skal være indforstået med, at de nævnte sagsakter sendes til en psykiatrisk afdeling eller hospital.

Før sagen afgøres eller sendes til Direktoratet for Kriminalforsorgen, skal der ligeledes indhentes betalingstilsagn fra den visiterende eller betalende myndighed, hvis anbringelsesstedet ikke er et af kriminalforsorgens udslusningsfængsler eller et hospital.

Når et kriminalforsorgsområde træffer afgørelse eller indsender indstilling til Direktoratet for Kriminalforsorgen om anbringelse, skal der tages stilling til, om der skal fastsættes vilkår om tilsyn, jf. punkt 5.

For anbringelse af dømte på psykiatriske afdelinger eller hospitaler gælder en særlig regel om, at sagen skal forelægges for kriminalforsorgens psykiatriske konsulent med henblik på forelæggelse for Retslægerådet, hvis der ikke kan opnås enighed om anbringelsen mellem kriminalforsorgsområdet og den pågældende psykiatriske afdeling eller hospital, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 2.

Tilsyn og sagsbehandling

5. Som tilsynsmyndighed udpeges almindeligvis det kriminalforsorgsområde, som dækker det område, hvor anbringelsesstedet er beliggende, jf. udgangspunktet i bekendtgørelsens § 7, stk. 2.

Der fastsættes almindeligvis tilsyn, hvis der anvendes et anbringelsessted uden for kriminalforsorgen, som har flere dømte anbragt ad gangen, eller som anvendes jævnligt, således at denne institution ikke behøver at samarbejde med flere forskellige kriminalforsorgsområder, men primært skal samarbejde med det kriminalforsorgsområde, hvor institutionen er beliggende. Forventes den dømte at blive prøveløsladt med vilkår om tilsyn, bør der ligeledes fastsættes vilkår om tilsyn ved anbringelse uden for fængsel eller arresthus.

Kriminalforsorgsområdet forudsættes i øvrigt at fastsætte interne regler om, hvorledes området kan holde sig underrettet om den dømtes forhold under anbringelsen, herunder eksempelvis ved fastsættelse af tilsyn.

Det kriminalforsorgsområde, der træffer afgørelse om anbringelse, vil almindeligvis selv skulle foretage sagsbehandlingen under anbringelsen. Hvis anbringelse skal ske uden for eget kriminalforsorgsområde, og det andet kriminalforsorgsområde skal varetage sagsbehandlingen eller et eventuelt tilsyn under anbringelsen, skal det pågældende område forinden have lejlighed til at fremkomme med eventuelle bemærkninger.

Samtykke

6. Det er en forudsætning for beslutning om anbringelse, at den dømte har givet samtykke, jf. § 2 i bekendtgørelsen. Der er dog i helt ekstraordinære situationer mulighed for at fravige denne bestemmelse. Som eksempler på sådanne situationer kan nævnes følgende:

- 1) En dømt under 18 år, hvor socialforvaltningen og kriminalforsorgen er enige om en plan for anbringelse. Den unges forældre vil ikke give samtykke, eller de kan ikke træffes. Der kan ses bort fra det

manglende samtykke fra forældrene, hvis den unge skønnes tilstrækkelig moden til selv at vurdere og overskue konsekvenserne af sit samtykke.

- 2) Socialforvaltningen og kriminalforsorgen foreslår, at en afsoning skal foregå i en af de sikrede afdelinger for unge, men den surrogatfængslede unge og dennes forældre vil ikke give samtykke. De sociale myndigheder har truffet beslutning om, at et sådant længerevarende ophold skal gennemføres - uanset udfaldet af retssagen - som en nødvendig socialpædagogisk observation og afdækning af den unges behandlingsbehov. Der vil efter en konkret vurdering kunne træffes afgørelse om anbringelse uden samtykke, således at det så vidt muligt kan undgås, at en strafbestemt frihedsberøvelse i fængsel eller arresthus bliver efterfulgt af en administrativt bestemt frihedsberøvelse i en sikret afdeling.

Hvis der er tale om psykiatriske patienter, som på grund af deres aktuelle tilstand ikke kan eller vil give et gyldigt samtykke, kan psykiatrilovgivningens regler om tvangsanbringelser eventuelt anvendes ved anbringelse på psykiatrisk afdeling eller hospital. Der bør således ikke i disse situationer ske anbringelse efter § 78 uden samtykke.

I sager, hvor afgørelse træffes af Direktoratet for Kriminalforsorgen, vedlægges indstilling til direktoratet et skriftligt samtykke til at indhente oplysninger fra Kriminalregistret.

Fængselsstraf m.v.

7. Anbringelse kan omfatte fængselsstraffe og forvaring, herunder også bødeforvandlingsstraf, som kan fuldbyrdes, og som den dømte skal udstå sammen med den idømte fængselsstraf. Det er en forudsætning, at politiet eller Direktoratet for Kriminalforsorgen allerede har truffet beslutning om afsoning af bødeforvandlingsstraffen. Der gives ikke tilladelse til anbringelse til udståelse af bødeforvandlingsstraf alene, idet der i sådanne situationer vil være mulighed for at meddele henstand eller eftergivelse med betalingen.

Tidspunkt for afgørelse eller afgivelse af indstilling

8. Forberedelse af sagen kan påbegyndes, allerede mens straffesagen verserer, men der kan ikke træffes afgørelse, før den pågældende er idømt ubetinget fængselsstraf eller forvaring, som kan fuldbyrdes.

En afgørelse om anbringelse efter § 78 i straffuldbyrdelesloven skal omfatte al ubetinget fængselsstraf og forvaring, der kan fuldbyrdes. Det er derimod normalt ikke nødvendigt at afvente udfaldet af eventuelle verserende sager, bortset fra tilfælde hvor udfaldet af verserende sager må forventes at ændre grundlaget for afgørelsen, f.eks. hvor der verserer sag for strafbart forhold af en sådan beskaffenhed, at hensynet til retshåndhævelsen kan antages at få afgørende betydning.

Høring af anklagemyndigheden

9. Hvis den dømte er omfattet af reglerne i udgangsbekendtgørelsen om høring af politiet, skal det kriminalforsorgsområde, der skal træffe afgørelse i sagen, indhente en udtalelse fra vedkommende politidirektør, inden afgørelsen træffes. Tilsvarende skal en sådan udtalelse indhentes, inden en indstilling sendes til Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Rigsadvokaten har udsendt en instruks til politidirektørerne om, at politidirektørerne i de tilfælde, hvor statsadvokaten har et særligt indgående kendskab til den pågældende sag og til den dømte, skal sende høringssvaret via vedkommende statsadvokat.

Ved overførsel til psykiatrisk afdeling eller hospital gælder særlige regler om høring af statsadvokat, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 2.

Ved anbringelse af personer, der er idømt straf af fængsel på livstid eller forvaring, skal der indhentes udtalelser i overensstemmelse med de regler, der gælder om høring ved udgang i medfør af kapitel 4 i udgangsbekendtgørelsen. Udtalelserne skal indhentes, inden sagen sendes til Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Grundlaget for anbringelsen

Hovedhensyn

10. Det er en forudsætning, at afgørende hensyn til retshåndhævelsen ikke taler imod anbringelse uden for fængsel eller arresthus. Sådanne hensyn vil kunne foreligge på grund af kriminalitetens art, den dømtes farlighed og lignende, men også på grund af erfaringerne fra tidligere institutionsophold, hvor den dømte har optrådt voldeligt, er undveget eller på anden måde har dokumenteret, at afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod en ny anbringelse i institutionen.

Udgangspunktet er, at domme til ubetinget fængselsstraf eller forvaring afsones i fængsel eller arresthus, medmindre der efter dommen er indtrådt sådanne væsentlige ændringer i den dømtes forhold, at det kan begrunde fravigelse af dette udgangspunkt. Hvad angår de unge gælder dette udgangspunkt ikke, jf. pkt. 11, 2. afsnit.

Uanset dette er det ikke udelukket i særlige tilfælde at anbringe dømte i institution m.v. uden for fængsel eller arresthus, selv om der ikke foreligger ændrede omstændigheder i forhold til domstidspunktet. Det bør dog indgå i vurderingen, hvorvidt en administrativ afgørelse om institutionsanbringelse er kontraindiceret i forhold til rettens afgørelse. I de sager, hvor det fremgår, at spørgsmålet om valget mellem ubetinget straf og foranstaltninger som led i en betinget dom har været overvejet af retten, bør bestemmelse om anbringelse i institution m.v. uden for fængsel eller arresthus derfor som hovedregel begrænses til tilfælde, hvor der foreligger ændrede omstændigheder i forhold til domstidspunktet, idet f.eks. grundlaget for afgørelsen er ændret gennem tilvejebringelse af nye oplysninger om den pågældende.

I de sager, hvor det fremgår, at der ved valget af ubetinget straf er indgået overvejelser om muligheden for, at denne kan afvikles ved anbringelse i institution m.v. uden for fængsel eller arresthus, kan der gives tilladelse hertil.

Hvor lovovertrædelsens art gør det påkrævet, kan anbringelse ikke ske på et sted, beliggende i et lokalområde, hvor hensynet til den forurettede i sagen klart tilsiger, at den dømte ikke på nuværende tidspunkt bør opholde sig.

Anbringelsesgrundlaget

11. Som eksempler på forhold, der kan begrunde anbringelse i institution m.v. uden for fængsel eller arresthus, kan nævnes følgende:

- 1) Behandling mod misbrug af alkohol eller narkotika.
- 2) Behandling for alvorlig, langvarig eller kronisk fysisk eller psykisk lidelse.
- 3) Sexologisk behandling.
- 4) Socialpædagogisk behandling.
- 5) Behandling, der i øvrigt i særlig grad eller som følge af samspillet mellem en flerhed af ovennævnte forhold må tillægges betydning for den dømtes resocialisering.
- 6) Den dømtes psykiske og sociale modenhed svarer ikke til alderen.
- 7) Den dømte har et særligt somatisk eller psykiatrisk behandlings- eller plejebehov, som bedst opfyldes af et hospital (afdeling).

- 8) Den dømte har et eller flere mindreårige børn, hvor anbringelsen sker sammen med barnet (børnene) af hensyn til, hvad der er bedst for barnet (børnene).

Dømte under 18 år anbringes som udgangspunkt i institution m.v. uden for fængsel eller arresthus, selv om der ikke foreligger ændrede omstændigheder i forhold til domstidspunktet, jf. straffuldbyrdelseslovens § 78, stk. 2. Det er alderen på anbringelsestidspunktet, som er afgørende. Kun hvis afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel eller arresthus, anbringes den unge i fængsel eller arresthus.

Anbringelse på hospital kan finde sted både af somatiske og psykiske årsager, jf. nedenfor.

Anbringelse på hospital

12. Muligheden for anbringelse på psykiatrisk afdeling eller hospital supplerer den forpligtelse, der påhviler de psykiatriske afdelinger og hospitaler til at behandle sindslidende m.v. Bestemmelsen medfører derfor ingen ændring i det forhold, at indsatte med sådanne psykiske problemer principielt har krav på hospitalsbehandling i samme omfang som andre personer. Indlæggelse på psykiatrisk afdeling eller hospital kan derfor i disse tilfælde og i akutte sygdomstilfælde finde sted uden benyttelse af bestemmelsen om anbringelse i institution m.v. uden for fængsel eller arresthus. Hvis det imidlertid skønnes hensigtsmæssigt at muliggøre, at en indsat f.eks. bliver indlagt på psykiatrisk afdeling eller hospital i længere tid, kan det være påkrævet at bringe bestemmelsen i § 78 i anvendelse. Dette kan eksempelvis være tilfældet med hensyn til psykotiske patienter, hvis psykose har sammenhæng med opholdet i kriminalforsorgens institutioner.

Ved somatiske sygdomme er der tilsvarende mulighed for i akutte tilfælde at overføre indsatte til et hospital, uden at anvende bestemmelsen i straffuldbyrdelseslovens § 78.

Anbringelsesstedet

Institutionstyper

13. Anbringelse kan ske på hospital, i familiepleje, i egnet hjem eller i institution. Anbringelse kan finde sted på såvel private som offentlige institutioner og hjem, herunder i et af kriminalforsorgens udlusningsfængsler. Hvis anbringelse sker i familiepleje, er det en forudsætning, at opholdet kan ske på betingelser af tilsvarende karakter, som forudsættes opfyldt af en institution.

Krav til institutionen

14. Anbringelsesstedet skal påtage sig den behandling eller pleje, der er formålet med opholdet. Behandlingen kan eventuelt suppleres af aktiviteter uden for institutionen, f.eks. ambulante behandlingsforløb, hvis den indsattes forhold, herunder karakteren af kriminaliteten, forløbet af en eventuel tidligere eller hidtidig afsoning eller af et eventuelt tidligere eller forudgående ophold på stedet, gør det forsvarligt.

Det er en forudsætning, at det pågældende anbringelsessted er døgnbemandet med personale. Hvis den indsattes forhold, jf. ovenfor, gør det forsvarligt, kan der dog eventuelt anvendes institutioner med tilkaldevagt om natten.

I de tilfælde, hvor Direktoratet for Kriminalforsorgen træffer afgørelse om anbringelse, foretager direktoratet samtidig en godkendelse af institutioner, der ikke har været anvendt før, eller som i det væsentlige har ændret karakter. Træffes afgørelsen om anbringelse af et kriminalforsorgsområde, skal området godkende institutionen.

Det er en betingelse for at anvende en institution uden for kriminalforsorgen, at institutionen har erklæret at ville påtage sig jævnligt at orientere kriminalforsorgsområdet om forløbet af opholdet og underrette kriminalforsorgsområdet om overtrædelser af de fastsatte vilkår, herunder om bortgang eller udeblivelse og om enhver formodning om, at den dømte har begået nyt strafbart forhold, jf. § 6 i cirkulæret. Institutionen skal endvidere have erklæret sig indforstået med at anmelde skader, som antages at kunne begrunde krav på ydelser efter arbejdsskadesikringsloven, jf. § 31 i denne lov, og bekendtgørelse om erstatning og godtgørelse til indsatte i kriminalforsorgens institutioner for følger af ulykkestilfælde m.v.

Det forudsættes, at der af kriminalforsorgsområderne fastsættes regler for samarbejdet internt i kriminalforsorgsområderne, herunder mellem de forskellige institutioner om anbringelse af dømte i institution m.v. uden for fængsel eller arresthus og om udslusningsfængslernes pligt til at orientere om forløbet og underrette om overtrædelser af de fastsatte vilkår.

Vilkår for opholdet

Kompetence

15. Vilkårene for opholdet fastsættes af Direktoratet for Kriminalforsorgen i de sager, hvor Direktoratet for Kriminalforsorgen har kompetencen til at træffe afgørelse om anbringelse i institution m.v. uden for fængsel eller arresthus, og af kriminalforsorgsområdet i de sager, hvor kriminalforsorgsområdet har kompetencen, jf. bekendtgørelsens § 1.

Standardvilkår

16. Anbringelse betinges i alle tilfælde af, at den dømte ikke begår strafbart forhold, og at den dømte undergiver sig de regler, der gælder på anbringelsesstedet (følger personalets anvisninger, hvis der ikke er fastsat regler).

Endvidere fastsættes normalt vilkår om tilsyn, der som udgangspunkt føres af det kriminalforsorgsområde, i hvis område anbringelsesstedet er beliggende.

I særlige tilfælde, f.eks. ved korterevarende behandlings- og afsoningsforløb, kan tilsynet eventuelt føres af det kriminalforsorgsområde, hvor den dømte har bopæl, f.eks. hvis dette område har kendskab til den dømte i forvejen.

Der henvises til pkt. 5 vedrørende fastsættelse af tilsyn.

Ud over de standardvilkår, som er nævnt nedenfor under pkt. 17-20, anvendes undertiden de vilkår, der er nævnt i bilag 4 i betænkning nr. 519 af 1969 om vilkår ved betingede domme og prøveløsladelser, og de vilkår, der anvendes over for betinget dømte, der skal undergives psykiatrisk eller sexologisk behandling. Herudover anvendes kun helt undtagelsesvist andre særvilkår.

Det forudsættes derfor, at afgørelserne og indstillingerne indeholder forslag til vilkår svarende hertil, medmindre der foreligger en helt speciel situation. Detaljerede bestemmelser om opholdet vil typisk være dækket af standardvilkåret om, at den dømte skal følge de regler, der gælder på anbringelsesstedet, eller skal følge personalets anvisninger. Der er derfor normalt ikke behov for at medtage detailregler.

Ved anbringelse i institution, udslusningsfængsel eller hospital

17. I de tilfælde, hvor der findes et regelsæt, f.eks. en husorden, på institutionen, udslusningsfængslet eller hospitalet, fastsættes vilkår om

- at [den dømte] undergiver sig de regler, der gælder på institutionen/udslusningsfængslet/hospitalet.

I de tilfælde, hvor vedkommende anbringelsessted eller kriminalforsorgsområde ikke har fastsat bestemte regler gældende for de personer, der har ophold på stedet, fastsættes vilkår om

- at [den dømte] følger personalets anvisninger.

I disse tilfælde fastsættes desuden vilkår om

- at [den dømte] kun forlader institutionen/udslusningsfængslet/hospitalet efter forudgående aftale med personalet,
- at [den dømte] kun forlader institutionen/udslusningsfængslet/hospitalet med ledsagelse af personalet, eller
- at [den dømte] kun forlader institutionen/udslusningsfængslet/hospitalet efter personalets nærmere bestemmelse, dog ikke i videre omfang end svarende til reglerne om udgang fra åbent fængsel.

Ved anbringelse i familiepleje

18. Ved anbringelse i familiepleje fastsættes vilkår om

- at [den dømte] under sit ophold i familiepleje følger [NN's og OO's] anvisninger.

Der fastsættes desuden vilkår om

- at [den dømte] kun forlader anbringelsesstedet efter forudgående aftale med [NN (eller OO)], eller
- at [den dømte] kun forlader anbringelsesstedet med ledsagelse af [en angivet person].

Ved anbringelse ombord på skibsfartøj (i indenrigsfart)

19. Ved anbringelse ombord på skibsfartøj (i indenrigsfart) fastsættes vilkår om

- at [den dømte] undergiver sig de regler, der gælder for den institution (eller det projekt), hvortil fartøjet er knyttet, og under ophold ombord følger skibsførerens anvisninger.

Der fastsættes desuden vilkår om

- at [den dømte] kun forlader fartøjet efter forudgående aftale med skibsføreren, eller
- at [den dømte] kun forlader fartøjet med ledsagelse af [en angiven] person.

Ved anbringelse ombord på skibsfartøj (i udenrigsfart)

20. Ved anbringelse ombord på skibsfartøj (i udenrigsfart) fastsættes vilkår om

- at [den dømte] undergiver sig de regler, der gælder for den institution (eller projekt), hvortil fartøjet er knyttet, og under ophold ombord følger skibsførerens anvisninger, og
- at [den dømte] under fartøjets ophold i udlandet ikke overnatter uden for fartøjet.

Der fastsættes desuden vilkår om

- at [den dømte] kun forlader fartøjet efter forudgående aftale med skibsføreren, eller
- at [den dømte] kun forlader fartøjet med ledsagelse af [en angivet person].

Vilkår for dømte, der overføres til psykiatrisk afdeling eller hospital

21. Ved anbringelse på psykiatrisk afdeling eller hospital skal det bestemmes, om og i givet fald i hvilke tilfælde, overlægen kan give tilladelse til udgang. Endvidere skal det bestemmes, om reglerne i udgangsbekendtgørelsen om høring af politiet skal finde anvendelse, hvis spørgsmålet om udgang skal overvejes under anbringelsen. Der henvises i øvrigt til reglerne i § 5, stk. 2, i bekendtgørelsen, hvoraf det fremgår, at statsadvokaten skal høres, inden anbringelse på psykiatrisk afdeling eller hospital finder sted, hvis den dømte i den seneste sag eller tidligere er dømt for farlig kriminalitet, herunder forsætlig brandstiftelse eller anden almenfarlig forbrydelse, grovere volds- eller sædelighedsforbrydelse, berigelsesforbrydelse forbundet med vold eller trussel om vold eller i øvrigt for lovovertrædelser af særlig grov eller professionel karakter. Statsadvokaten har i den forbindelse også mulighed for at kommentere de foreslåede vilkår for anbringelsen.

Ved afgørelse om anbringelse kan det bestemmes, at udgang uden ledsagelse kun må gives med samtykke fra Direktoratet for Kriminalforsorgen eller fra det kriminalforsorgsområde, der skal varetage sagsbehandlingen under den dømtes anbringelse.

Udgang til udlandet

22. Kriminalforsorgsområdet kan træffe bestemmelse om udgang til udlandet i overensstemmelse med reglerne i kapitel 3 i udgangsbekendtgørelsen. Om underretning af det stedlige politi i udlandet henvises til § 8 i cirkulære om behandling m.v. af sager om udgang til indsatte, der udstår fængselsstraf eller forvaring i kriminalforsorgens institutioner.

Ændring af anbringelsessted eller vilkår

23. I de sager, hvor Direktoratet for Kriminalforsorgen har kompetencen, jf. bekendtgørelsens § 1, stk. 2-3, skal der indsendes en supplerende indstilling, hvis der under opholdet antages at være behov for ændring af anbringelsessted eller af de fastsatte vilkår. Det er den myndighed, som kan træffe afgørelse i 1. instans, som har kompetencen til at ændre vilkårene.

Skønnes der allerede på det tidspunkt, hvor indstilling om anbringelse indsendes til Direktoratet for Kriminalforsorgen, at være behov for, at kriminalforsorgsområdet bemyndiges til at skærpe eller lempe på vilkårene i løbet af anbringelsen, bør forslag herom medtages i indstillingen. Direktoratet for Kriminalforsorgen kan herefter anføre i resolutionen, at kriminalforsorgsområdet bemyndiges til at ændre vilkårene, hvis det findes ubetænkeligt.

I de situationer, hvor der er en kortere ventetid, før anbringelse i en socialpædagogisk døgnforanstaltning kan finde sted, vil det eventuelt være muligt at træffe afgørelse om, at en ung surrogatanbragt efter domsafsigelsen kan fortsætte et ophold i en sikret afdeling. Afgørelse herom træffes efter lovens § 78.

Iværksættelse og overførsel

Iværksættelse for dømte på fri fod

24. Er den dømte på fri fod, forkynder det kriminalforsorgsområde, hvor den dømte opholder sig, snarest afgørelsen for den dømte og forhører sig om, hvorvidt den pågældende er indstillet på at blive anbragt på de fastsatte vilkår. I givet fald indhentes en erklæring herom fra den dømte. Samme procedure anvendes, hvis den dømte er anbragt i en institution, der træder i stedet for varetægtsfængsel (varetægtsurrogat).

Har den dømte ikke givet samtykke til anbringelsen, jf. pkt. 6 og § 2 i bekendtgørelsen, kan anbringelse finde sted, selv om den dømte ikke erklærer at være indstillet på at blive anbragt på de fastsatte vilkår.

Hvis den dømte ikke allerede er i anbringelsesstedet, forudsættes kriminalforsorgsområdet snarest at fastsætte mødedato, hvis anbringelse skal ske i et udslningsfængsel inden for området. Skal anbringelse ske i en institution uden for kriminalforsorgen eller i et udslningsfængsel i et andet område, træffer kriminalforsorgsområdet aftale med henholdsvis anbringelsesstedet eller det andet kriminalforsorgsområde om mødedatoen, og det skal ved forkyndelsen for den dømte meddeles, hvornår der skal ske fremmøde i vedkommende institution. Den dømte har selv ansvaret for rettidigt fremmøde. Det påhviler det kriminalforsorgsområde, hvor institutionen er beliggende, at udøve kontrol med den dømtes fremmøde i institutionen og give det sagsbehandlende kriminalforsorgsområde besked om fremmødet.

Det kriminalforsorgsområde, der varetager sagsbehandlingen, udarbejder et bevis for anbringelsen og gør notat om straffuldbyrdelsens iværksættelse. Fremmødet i institutionen ligestilles således med fremmøde i arresthus eller fængsel. Fremmødet har dog kun denne retsvirkning, hvis forkyndelsen er sket, og erklæring afgivet. Opholder den dømte sig i forvejen på anbringelsesstedet, iværksættes straffuldbyrdelsen den dag, forkyndelse er sket, og erklæring afgivet. Dette kan få betydning for strafberegningen for dømte, der allerede opholder sig på anbringelsesstedet.

Når straffuldbyrdelsen er iværksat, skal det kriminalforsorgsområde, der varetager sagsbehandlingen, foretage beregning af straffetiden i overensstemmelse med reglerne i bekendtgørelse om beregning af straffetider m.v. Kriminalforsorgsområdet har ansvaret for den sagsbehandling, der følger af strafudstælsen, såsom at indberette til Det centrale Kriminalregister, træffe afgørelse om prøveløsladelse og indsende indstilling om prøveudskrivning eller benådning.

Overførsel af dømte, der allerede udstår fængselsstraf

25. Hvis straffuldbyrdelsen er iværksat, og afgørelsen er truffet af Direktoratet for Kriminalforsorgen, sender direktoratet resolutionen til det kriminalforsorgsområde, der har indsendt indstilling om anbringelsen, med anmodning om, at kriminalforsorgsområdet sørger for, at afgørelsen forkyndes, og at den dømte ved sin underskrift erklærer at ville overholde de fastsatte vilkår. Overførsel til anbringelsesstedet sker da ved dette kriminalforsorgsområdes foranstaltning.

Kriminalforsorgsområdet udleverer et bevis for anbringelsen til den dømte.

I de tilfælde, hvor den dømte allerede er anbragt i institution m.v. uden for fængsel eller arresthus og skal udstå yderligere fængselsstraf efter samme bestemmelse og i forlængelse af den aktuelle afsoning, anvendes de regler for iværksættelse, der gælder for dømte, der allerede udstår fængselsstraf.

Opgavefordeling under anbringelsen

26. Det forudsættes, at der inden for kriminalforsorgsområdet fastsættes regler om opgavefordelingen under anbringelse i et af kriminalforsorgens udslningsfængsler, herunder om, at der sker orientering om alle væsentlige ændringer i den dømtes forhold.

Kriminalforsorgsområdet skal sikre, at et eventuelt anbringelsessted uden for kriminalforsorgsområdet jævnligt skal underrette kriminalforsorgsområdet om forløbet af anbringelsen og om overtrædelser af fastsatte vilkår, jf. §§ 6-7 i cirkulæret.

Tilbageførsel eller overførsel

Tilbageførsel eller overførsel ved kriminalforsorgsområdets foranstaltning

27. Hvis den dømte selv ønsker det, skal der umiddelbart ske tilbageførsel eller overførsel til et fængsel eller arresthus ved det sagsbehandlende kriminalforsorgsområdes foranstaltning, medmindre den dømte undtagelsesvist er anbragt uden at have givet samtykke til anbringelsen.

Bortvises den dømte fra et anbringelsessted, skal der tilsvarende ske tilbageførsel eller overførsel. Det bemærkes, at der forudgående kan indgås en aftale mellem det sagsbehandlende kriminalforsorgsområde og et anbringelsessted uden for pågældende kriminalforsorgsområde om, at anbringelsesstedet (eller et andet kriminalforsorgsområde, hvis det er i et udslningsfængsel i et andet kriminalforsorgsområde) i akutte tilfælde kan foranledige den dømte tilbage- eller overført til et arresthus ved politiets foranstaltning. En sådan aftale forudsætter, at anbringelsesstedet eller det andet kriminalforsorgsområde snarest muligt underretter det sagsbehandlende kriminalforsorgsområde om tilbage- eller overførslen.

Hvis den dømtes adfærd i øvrigt gør det påkrævet, kan det sagsbehandlende kriminalforsorgsområde træffe afgørelse om akut tilbageførsel eller overførsel til et fængsel eller arresthus. Det er en forudsætning herfor, at den dømte har overtrådt vilkårene for anbringelsen, jf. straffuldbyrdslovens § 78, stk. 4. Ved vilkårsovertrædelse kan kriminalforsorgsområdet endvidere træffe afgørelse om midlertidig tilbageførsel eller overførsel, jf. bekendtgørelsen § 9, stk. 4.

Inden der træffes afgørelse om tilbagekaldelse af en tilladelse til anbringelse som følge af vilkårsovertrædelser, jf. § 10 i bekendtgørelsen, skal den procedure, der fremgår af § 11 i bekendtgørelsen, følges. Da den dømtes ret til aktindsigt i bl.a. sager om tilbageførsel/overførsel er afskåret i medfør af forvaltningslovens § 11, stk. 2, kan en anmodning om aktindsigt (i f.eks. notatet) afslås alene med en henvisning til den nævnte bestemmelse. Efter forvaltningslovens § 19, stk. 2, nr. 4, skal der ikke ske partshøring, hvis parten ikke har ret til partsaktindsigt med hensyn til de pågældende oplysninger. Når adgangen til partsaktindsigt er afskåret i sager om tilbageførsel/overførsel, indebærer det derfor også, at der ikke er krav om, at der foretages partshøring efter forvaltningslovens § 19, inden der træffes afgørelse. Den orientering, som den indsatte skal have om begrundelsen for afgørelsen, skal alene indeholde en henvisning til de retsregler, som afgørelsen er truffet efter, jf. forvaltningslovens § 24, stk. 3, 1. pkt., jf. § 24, stk. 1, 1. pkt. Det bemærkes, at forvaltningslovens § 11, stk. 2, ikke er til hinder for, at der efter omstændighederne gives aktindsigt i sager om tilbageførsel/overførsel i det omfang, hverken private eller offentlige interesser taler imod ("meroffentlighed"). Tilsvarende er forvaltningslovens § 24, stk. 3, 1. pkt., ikke til hinder for, at der kan gives en nærmere begrundelse for afgørelsen vedrørende tilbageførsel/overførsel i de tilfælde, hvor der ikke foreligger modstående private eller offentlige interesser.

Ved tilbageførsel eller overførsel anbringes den dømte som udgangspunkt i et fængsel eller arresthus i det sagsbehandlende kriminalforsorgsområde. Den dømte kan midlertidigt anbringes i et andet fængsel eller arresthus, f.eks. på grund af pladsforholdene, eller indtil hjemtransport kan finde sted.

Hvis den dømte er bortgået eller udeblevet fra et anbringelsessted, skal anbringelsesstedet straks underrette det sagsbehandlende kriminalforsorgsområde. Tilsvarende gælder, hvis den dømte overtræder de fastsatte vilkår, jf. pkt. 14. Kriminalforsorgsområdet efterlyser den dømte og anmoder samtidig politiet om, at den dømte efter anholdelse indsættes i et fængsel eller arresthus i kriminalforsorgsområdet.

Tilbagekaldelse af beslutningen

28. Hvis der - udover de situationer, der er nævnt under pkt. 27 - foreligger omstændigheder, som nødvendiggør en tilbagekaldelse af resolutionen, f.eks. at formålet med anbringelsen ikke længere er til stede, tilbagekalder det sagsbehandlende kriminalforsorgsområde afgørelsen.

Ved vilkårsovertrædelser er det en forudsætning for at træffe afgørelse om tilbagekaldelse af anbringelsen, at vilkårsovertrædelsen er grov eller gentagen. I forbindelse med sagsbehandlingen skal reglerne i § 11 i bekendtgørelsen følges.

Særligt for de dømte, der overføres til psykiatrisk afdeling eller hospital, skal det vurderes, om ophold i kriminalforsorgens institutioner vil medføre risiko for genopblussen eller forværring af den dømtes tilstand.

Ved afgørelse om tilbagekaldelse af beslutningen, skal det sagsbehandlende kriminalforsorgsområde træffe afgørelse om, hvor den dømte skal anbringes, herunder om det skal være i åbent eller lukket fængsel. Reglerne om placering af indsatte i bestemmelserne i bekendtgørelse om anbringelse og overførsel af personer, som skal udstå fængselsstraf eller forvaring, skal følges.

Som nævnt under pkt. 27 kan overførsel til fængsel eller arresthus ske omgående, hvis den dømtes adfærd gør det påkrævet, jf. bekendtgørelsens § 9, stk. 4.

Kriminalforsorgsområdet skal overveje, om der er grundlag for i stedet for tilbagekaldelse at overføre den dømte til et andet anbringelsessted. Dette bør navnlig overvejes i de tilfælde, hvor den dømte er tilbageført fra en institution uden for kriminalforsorgen, uden at der foreligger vilkårsovertrædelse, f.eks. fordi den pågældende ikke kan tilpasse sig miljøet i institutionen. Kriminalforsorgsområdet har endvidere mulighed for at træffe afgørelse om midlertidig overførsel eller tilbageførsel i indtil 4 uger.

Fornyet anbringelse

29. I særlige tilfælde, hvor den dømtes forhold taler derfor, kan det sagsbehandlende kriminalforsorgsområde efterfølgende træffe afgørelse eller afgive indstilling om fornyet overførsel til institution m.v. efter lovens § 78, jf. kompetencereglerne i § 1 i bekendtgørelsen.

Klager m.v.

30. Klagesager fra psykiatriske patienter behandles som udgangspunkt efter de regler, der gælder for den pågældende psykiatriske afdeling eller hospital.

Det følger af bekendtgørelsens § 12, stk. 1, nr. 1, at afgørelser, der er truffet af kriminalforsorgsområdet, om afslag på anbringelse på institution m.v. uden for fængsel eller arresthus af dømte, der er under 18 år, jf. straffuldbyrdelseslovens § 78, stk. 2, kan påklages til Direktoratet for Kriminalforsorgen. Herudover er der klageadgang over kriminalforsorgsområdets tilbagekaldelse af afgørelser om anbringelse på institution m.v. uden for fængsel eller arresthus, uanset om den dømte er under eller over 18 år, jf. bekendtgørelsens § 12, stk. 1, nr. 2.

En klage skal iværksættes inden to måneder efter, at afgørelsen er meddelt den dømte. Direktoratet for Kriminalforsorgen kan i særlige tilfælde se bort fra denne frist, jf. bekendtgørelsens § 12, stk. 2.

31. Vejledning nr. 9505 af 25. juni 2018 om anbringelse af dømte i institution m.v. uden for fængsel eller arresthus bortfalder.

Direktoratet for Kriminalforsorgen, den 28. juni 2022

INA ELIASSEN

/ Jakob Schiøler